

Nr 92.

Ankom till riksdagens kansli den 28 april 1945 kl. 4 em.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
ändrad disposition av bergsstatsboställena i Filipstad
och Kopparberg.*

(1:a avd.)

I propositionen nr 182 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 2 mars 1945, föreslagit riksdagen medgiva, dels att bergmästarbostället i Filipstad med tillhörande fondmedel må överlämnas till Stiftelsen bergsskolan i Filipstad, dels ock att bergsstatsbostället i Kopparberg med tillhörande fondmedel må överlämnas till Hellefors, Hjulsjö och Nya Kopparbergs stiftelse för bergsbrukets främjande.

Sedan rikets indelning i bergmästardistrikt år 1937 ändrats ha bergsstatsboställena i Filipstad och Kopparberg upphört att tjäna såsom boställen åt bergsstatstjänstemän. Kommerskollegium har nu framlagt förslag rörande boställenas disposition.

Bostället i Filipstad med tillhörande fondmedel skulle enligt kollegii slutliga förslag överlåtas till en stiftelse, benämnd »Stiftelsen bergsskolan i Filipstad». Stiftelsens uppgift skulle vara att äga och förvalta skolbyggnader och elevhem med därtill hörande fonder och andra tillgångar samt att meddela undervisning i ämnen, som höra till bergshanteringen. Bergsskolan i Filipstad äges för närvarande av järnkontoret, som förklarar sig villigt att utan gottgörelse överlåta skolan till stiftelsen. Vidare ha bland intresserade industriföretag insamlats 181 000 kronor att av stiftelsen användas för ombyggnad av bostället till elevhem åt bergsskolan.

Även andra förslag till disposition av Filipstadsbostället föreligga emellertid. Sålunda har kammarkollegium ifrågasatt, huruvida icke bostället borde indragas till kronan för att därefter upplåtas till hembygdsgård eller för något annat lämpligt, därmed jämförligt ändamål. Riksantikvarieämbetet har i första hand förordnat, att bostället överlämnas till en museal eller hembygdsvårdande institution. Vidare har föreslagits att bostället skulle på lämpligt sätt disponeras till förmån för bergmästaren i Västra bergmästardistriktet och hans arbete.

Frågan om äganderätten till Filipstadsbostället är, framhåller departementschefen, oklar. Goda skäl ha enligt departementschefen anförts för den

meningen att bostället skulle vara kronans egendom. Äganderättsanspråk resas emellertid även av sammanslutningen »Bruksägare i Värmland och Dalsland». Vidare har ifrågasatts, om icke bergmästaren i Västra distriktet skulle äga viss rätt att disponera bostället.

Frågan om rätten till bostället kan avgöras allenast av domstol. Om bostället disponeras på sätt kommerskollegium föreslagit, ha emellertid bruksägarna erbjudit sig att till stiftelsen avstå sin eventuella rätt.

Efter överbäggande av de sålunda föreliggande omständigheterna har departementschefen funnit de starkaste skälen tala till förmån för kommerskollegii förslag. Filipstadsbostället skulle, om det användes såsom hem för bergsskolans elever, alltså vara knutet till bergshanteringen. Dispositionen skulle ske i samförstånd med bruksägarna i Värmland och Dalsland. Bergsskolans verksamhet skulle underlättas, och skolan skulle erhålla nyssnämnda bidrag å 181 000 kronor, som insamlats för ombyggnad av bergmästarbostället till elevhem. Departementschefen har därför förordnat, att kronan överlåter sin eventuella rätt till bostället jämte tillhörande fondmedel till Stiftelsen bergsskolan i Filipstad. Departementschefen har föreslagit, att överlåtelserna bör ske med förbehåll för enskild rätt och utan hemulsskyldighet för kronan. Som villkor för överlåtelserna bör enligt departementschefen gälla, att bostället kommer till användning för angivet ändamål, att planerna för ombyggnads- och inredningsarbeten underställas Kungl. Maj:t för godkännande samt att de arkivalier, som för närvarande förvaras å bostället, tills vidare få kvarbliva där. I samband med överlåtelserna bör på lämpligt sätt tillses, att boställsbyggnadens kulturhistoriska värde även i fortsättningen kommer att bevaras.

Utgifterna för bergsskolans drift bestridas för närvarande till viss del av staten och i övrigt av järnkontoret. I årets statsverksproposition har under åttonde huvudtiteln (punkt 227) äskats ett anslag av 34 000 kronor till Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m. Departementschefen har förutsatt, att vid bifall till vad ovan föreslagits bidraget får utbetalas till stiftelsen. Järnkontoret är, enligt vad departementschefen inhämtat, i sådant fall villigt att till stiftelsen utgiva det belopp, som därutöver erfordras för uppehållande av verksamheten vid skolan.

Beträffande bergsstadsbostället i Kopparberg har departementschefen tillstyrkt ett av kommerskollegium framlagt förslag, att bostället med tillhörande fondmedel överlämnas till Hellefors, Hjulsjö och Nya Kopparbergs stiftelse för bergsbrukets främjande. Departementschefen har ansett, att för överlåtelserna böra i tillämpliga delar gälla samma villkor som nyss föreslagits beträffande Filipstadsbostället. Även beträffande Kopparbergsbostället bör enligt departementschefen i samband med överlåtelserna på lämpligt sätt tillses, att byggnadens kulturhistoriska värde bevaras.

Vid bifall till vad sålunda förordats böra enligt departementschefen efter boställernas överlämnande de från allmänna indragningsstaten nu utgående årliga ersättningsarna till boställsfonderna icke vidare utbetalas.

Kommerskollegii av Kungl. Maj:t förordade förslag i fråga om dispositionen av bergmästarbostället i Filipstad synes utskottet under för handen varande förhållanden innebära en god lösning av denna fråga. Utskottet tillstyrker alltså, att kronan överlåter sin eventuella rätt till bostället jämte tillhörande fondmedel till Stiftelsen bergsskolan i Filipstad. *Utskottet.*

Även i fråga om bergsstatsbostället i Kopparberg finner sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

För nämnda båda överlåtelser böra gälla de av departementschefen föreslagna villkoren. Utskottet har icke något att erinra mot att det av innevarande års riksdag under åttonde huvudtiteln anvisade anslaget av 34 000 kronor till Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m. överlåtes till omnämnda stiftelse.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må medgiva,

- a) att bergmästarbostället i Filipstad med tillhörande fondmedel må överlämnas till Stiftelsen bergsskolan i Filipstad,
- b) att bergsstatsbostället i Kopparberg med tillhörande fondmedel må överlämnas till Hellefors, Hjulsjö och Nya Kopparbergs stiftelse för bergsbrukets främjande.

Stockholm den 24 april 1945.

På statsutskottets vägnar:

ALGOT TÖRNKVIST.

Närvarande: se under utlåtandet nr 90.
